

Ruimte en Milieu
Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

> Retouradres Postbus 30945 2500 GX Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Portefeuille Milieu
Directie Duurzaam
Producteren
Natuurlijke Hulpbronnen

Rijnstraat 8
Postbus 30945
2500 GX Den Haag
www.vrom.nl

Kenmerk
DP/2009061983

Uw kenmerk
2009Z19786

Datum 26 november 2009
Betreft Antwoorden vragen van Kamerleden K. van Velzen (SP) en H.J.
Polderman (SP) over mondiale afspraken over de landbouw

Geachte Voorzitter,

In uw brief van 28 oktober 2009, kenmerk 2009Z19786, legt u mij de vragen voor van de leden K. van Velzen (SP) en H.J. Polderman. Hieronder treft u de antwoorden op de vragen aan.

Vraag 1:

Hoe rijmt uw uitspraak 1) dat er een mondiale afspraak gemaakt moet worden om geen hectare meer aan landbouwgrond erbij te laten komen, zich met eerdere uitspraken 2) van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, dat de landbouw in ontwikkelingslanden gezien moet worden als een onderdeel van de oplossing voor onderontwikkeling?

Antwoord:

Mijn uitspraak dat er een mondiale afspraak gemaakt moet worden om op wereldschaal geen hectare meer aan landbouwgrond erbij te laten komen, is vooral ingegeven door de constatering dat de mondiale biodiversiteit nog steeds sterk achteruit gaat onder andere door de conversie van biodiversiteit-rijke gebieden naar landbouwgrond. Deze biodiversiteit vervult vele essentiële functies voor de mens en deze dienstverlening komt bij verdere achteruitgang steeds meer in het geding.

De PBL studie 'Growing within limits' constateert dat het totale op dit moment op wereldschaal in gebruik zijnde areaal landbouwgrond nu en in de toekomst voldoende voedsel kan leveren om aan de vraag te voldoen. Daarvoor is dan wel een productiviteitstijging nodig op een groot deel van het huidige areaal. De hiertoe ontwikkelde kennis en technologie dient op maat en regiospecifiek aan telers, verwerkers en logistieke dienstverleners te worden overgedragen.

Dat het totale areaal, mondiaal beschouwd, niet uitgebreid hoeft te worden, betekent niet dat in specifieke gebieden verdere landbouwontwikkeling, inclusief het in gebruik nemen van nieuwe landbouwgrond, niet wenselijk of noodzakelijk is, ten behoeve van hun duurzame ontwikkeling en de verhoging van de nationale

voedselzekerheid. En uiteraard is het niet aan Nederland of andere (westerse) landen om unilateraal te bepalen wat landen ten behoeve van hun landbouwontwikkeling wel of niet mogen doen.

Portefeuille Milieu
Directie Duurzaam
Produceeren
Natuurlijke Hulpbronnen

Er is dan ook geen tegenstelling met uitspraken van mijn collega's van LNV en OS, zoals uiteengezet in de beleidsbrief aan de Tweede Kamer "Landbouw, rurale bedrijvigheid en voedselzekerheid (kamerstuk 31250, nr 4). Landbouw moet in ontwikkelingslanden gezien worden als een onderdeel van de oplossing voor onderontwikkeling. Modernisering van de agrarische sector in ontwikkelingslanden betekent een belangrijke stimulans voor de duurzame versterking van de sociale positie van het platteland aldaar. Ook als onderdeel van deze ontwikkeling zal ondermeer gekeken moet worden naar de mogelijkheden tot productiviteitsverhoging op bestaand areaal.

Datum
26 november 2009

Kenmerk
DP/2009061983

Vraag 2:

Kunnen we uit uw opvatting dat er enerzijds geen hectares voor landbouw bij moeten terwijl er wel drie miljard monden om te voeden bijkomen afleiden dat u van mening bent dat de landbouw grootschalig moet omschakelen van productie van veevoer naar meer regionale markten met direct voor menselijke consumptie bestemde producten? Zo ja, hoe denkt u die omslag te bevorderen? Zo nee, wat bedoelt u dan?

Antwoord:

Nee. Zoals bij vraag 1 reeds is gesteld, zal om de toekomstige wereldbevolking van 9 miljard mensen te voeden onder meer de productiviteit van bestaand landbouwareaal omhoog moeten. Verhoging van de voedselzekerheid is echter niet alleen een kwestie van een hogere mondiale voedselproductie, maar ook van een rechtvaardiger verdeling. Honger is in de eerste plaats een armoedeprobleem. We zullen ook om die reden steun moeten blijven geven aan de duurzame ontwikkeling van de landbouw in ontwikkelingslanden. Ontwikkeling van de landbouw is in ontwikkelingslanden een deel van de oplossing voor honger en armoede (voedselbeschikbaarheid en werkgelegenheid). Daarnaast moet koopkracht ook komen van non-farm economische activiteiten. Innovatie in de landbouw kan bijdragen aan een duurzame economische ontwikkeling van het platteland en zal vooral slagen als zij zich richt op toename van endemische innovatie (met name in Sub Sahara Afrika).

Voor de noodzakelijke toename van de mondiale voedselproductie heb ik aangegeven dat we het met alleen efficiënte voedselproductie niet zullen redden. Ook zullen we, zoals geconstateerd wordt in het PBL-rapport "Growing within limits", vooral in het rijke westen, ons dieet moeten aanpassen. In het interdepartementale programma "Duurzame voedselsystemen" wordt voor dit doel beleid voorbereid, gericht op het verduurzamen en vervangen van dierlijke eiwitten.

Vraag 3:

Kunt u een analyse geven van de meest effectieve benutting van grondstoffen? Blijkt daaruit dat inzetten op pluimvee het meest efficiënt is? Kunt u aangeven hoeveel kippen extra er moeten worden gefokt om de vleesproductie van één rund te vervangen? Hoeveel kippen zou dit betekenen voor de hele transitie die u voor ogen staat? Hoe denkt u deze transitie te bereiken?

Antwoord:

Het is niet mogelijk om aan te geven hoe de meest effectieve benutting van grondstoffen eruit ziet. Dat heeft o.a. te maken met het niet eenduidig zijn van de duurzaamheidsaspecten van de verschillende eiwitbronnen. Daar waar een bepaald product hoog scoort op de effectieve benutting van het landgebruik, kan datzelfde product relatief slecht scoren op broeikasgasproductie of op dierenwelzijn. Ook hierover vindt in het programma "Duurzame voedselsystemen" nadere analyse plaats.

Portefeuille Milieu
Directie Duurzaam
Producteren
Natuurlijke Hulpbronnen

Datum
26 november 2009

Kenmerk
DP/2009061983

Vraag 4:

Is het waar dat u met dit verhaal pleit voor een vermindering van de intensieve veehouderij in Nederland? Wat is het toekomstbeeld voor deze Nederlandse veehouderij? Zo nee, hoe moeten we uw pleidooi dan opvatten?

Antwoord:

Mijn pleidooi is vooral gericht op het efficiënter produceren van voedsel waarbij de productiviteit per hectare in veel gebieden op aarde nog fors kan worden verbeterd. We kunnen dus, ook in Nederland, niet zonder een hoog productieve landbouw, inclusief veeteelt. Die landbouw moet echter wel duurzaam zijn, dat wil zeggen nu en in de toekomst, blijven binnen de randvoorwaarden die vanwege het milieu worden gesteld. Er wordt door mijn collega van LNV momenteel onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor sturing van de milieubelasting door de veehouderij in de toekomst waarbij ook de omvang van de veestapel in beschouwing wordt genomen. Deze sturing is van belang vanwege nationale doelstellingen, zoals de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en natuurgebieden, en mondiale doelstellingen, met name het behoud van de biodiversiteit en de beperking van de klimaatverandering.

Hoogachtend,
de minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

dr. Jacqueline Cramer